

Lietuvos Respublikos Prezidentui

Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui

Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos kanceliarijai

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos kanceliarijai

Lietuvos Respublikos Seimo Sveikatos reikalų komitetui

Lietuvos Respublikos Seimo Priklausomybių prevencijos komisijai

REZOLIUCIJA DĖL VALSTYBĖS ALKOHOLIO VARTOJIMO PREVENCIJOS POLITIKOS

LiJOT Asamblėja Nr. 55, 2022 m. balandžio 23–24 d.

Druskininkai

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau – LiJOT), didžiausia skėtinė jaunimo organizacijų sąjunga Lietuvoje, vienijanti 70 nacionalinių jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų, regioninių jaunimo organizacijų sąjungų, ragina keisti neefektyvią draudimų politiką orientuojantis į alkoholio prevenciją. Šiuo metu galiojantys alkoholio pardavimą ir vartojimą reglamentuojantys nuostatai nepilnai užtikrina kokybišką alkoholio prevencijos, intervencijos, reabilitacijos politiką Lietuvoje. Siekiant alkoholio vartojimo šalyje mažinimo, platesnio visuomenės švietimo (ankstyvosios intervencijos), asmenų įtrauktų į intervencijos ir reabilitacijos programas bei gydymą, turi būti taikoma mokslu grįsta ir veiksminga alkoholio prevencija, apimanti bendrojo alkoholio vartojimo, piktnaudžiavimo alkoholiu ir alkoholio vartojimo daromos žalos mažinimą.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, paskutiniųjų ketverių metų alkoholio suvartojimas mažėjo – 2016 m. 15 metų ir vyresnis gyventojas vidutiniškai suvartojo

13,2 litrų absoliutaus (100 %) alkoholio, o 2020 m. – 11,4 litrų.¹ Iš pateiktos statistikos matome, kad alkoholio vartojimas mažėja, tačiau tai gali nevisiškai atspindėti realybę, jog tai yra efektyvios prevencinės politikos padarinys.

Svarbu atkreipti dėmesį į alkoholio vartojimo prevenciją iš švietimo perspektyvos. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos 2020 m. duomenimis, net 76 % atvejų vaikams teko užtikrinti saugią aplinką iki jų situacijos vertinimo dėl vaiko atstovų pagal įstatymą apsvaigimo nuo alkoholio ir (ar) narkotikų, bei negalėjimo tinkamai pasirūpinti vaiku.²

2020 m. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento vykdytos aukštųjų mokyklų studentų apklausos duomenimis, 36 % respondentų nurodė, kad bent vienas iš tėvų turėjo problemų dėl alkoholio vartojimo. Bendrojo ugdymo mokyklose vykdoma tik viena tėvų, priklausomų nuo alkoholio ir (ar) narkotikų vartojimo, vaikams skirta programa „Linai“, kurios aprėptis taip pat labai menka. Kiekvienais metais mažėja mokyklų, pasirenkančių ir vykdančių šią programą, skaičius (2017–2018 m. šią programą vykdė 17 mokyklų, o 2020–2021 m. – tik 8 mokyklos). Todėl labai svarbu efektyviai taikyti programas mokyklose, kad jos nešėtų realią naudą³. Tinkamas pavyzdys yra „EFEKT“ programa, kurios metu siekiama užkirsti kelią paauglių (13–16 m.) alkoholio vartojimui keičiant jų tėvų požiūrį. Tėvai raginami informuoti savo vaikus apie visiško nepakantumo alkoholio vartojimui politiką. Informacija platinama tėvams mokyklos susirinkimuose kiekvieno semestro pradžioje ir reguliariais laiškais, siunčiamais tėvams per visus pagrindinės mokyklos mokslo metus. Tėvams taip pat siunčiami katalogai, kuriuose išsamiai aprašoma bendruomenėje organizuota ir vykdyta veikla, kad vaikai galėtų konstruktyviai ir produktyviai išnaudoti savo laiką. Egzistuoja dar dvi įrodymais pagrįstos programos: „Funkcinės šeimos terapijos programa“ ir „Teigiamos tėvystės ugdymo programa“. Nors turime iš ko rinktis – šios programos vis tik nėra taip plačiai ir efektyviai naudojamos. Prevencijos programai pasiekti savo taikinį, reikalinga skleisti informaciją apie ją plačiu mastu (medija, kitos organizacijos), naudoti pozityvią kalbą skelbimuose, pasirinkti logistiškai patogią vietą, o užsiėmimų laiką parinkti tinkamą tėvams, taikyti su tėvų

---

¹ Oficialiosios statistikos portalas. „Legalių alkoholinių gėrimų suvartojimas, tenkantis vienam gyventojui, Legalių alkoholinių gėrimų suvartojimas, tenkantis vienam 15 metų ir vyresniam gyventojui“ <<https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=a0e6602a-efa5-42ec-8422-d02f27a7c0ab#/>>

² VALSTYBĖS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR ĮVAIKINIMO TARNYBA PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS 2020 metų veiklos ataskaita <https://vaikoteises.lt/media/file/ataskaitos/VVTA%C4%AET%202020%20m.%20veiklos%20ataskaita.pdf>

³ Aukštųjų mokyklų studentų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimas ir prevencija; 2020 m. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento vykdyto tyrimo rezultatų analizė <https://ntakd.lrv.lt/uploads/ntakd/documents/files/PREVENCIJA/studentai.pdf>

susirinkimais mokykloje, pasikonsultuoti su vietos specialistais, siekiant išsiaiškinti, kokie paskatinimai šeimoms būtų naudingi.

Pastebėta, kad prevencija pasiekia geresnių rezultatų, kai skatinamas pozityvus tėvų ir vaikų bendravimas, tėvai mokomi apie emocijas ir jų raišką, padedant tėvams mokyti vaikus atpažinti, įvardyti ir tinkamai išreikšti emocijas, taip pat mokant tėvus atsisakyti neigiamų bendravimo būdų (pvz. sarkazmo); mokoma veiksmingo drausminimo būdų, taikoma daug interaktyvių užsiėmimų, kuriuose dalyvauja ir tėvai, ir vaikai.⁴

Minėtos programos nėra tokios efektyvios, kad būtų įmanoma matyti ryškius rezultatus alkoholio vartojimo ir jo sukeltamų neigiamų padarinių kontekste. Šiuo metu psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija moksleiviams vykdoma itin maža apimtimi įtraukiant tik 6 proc. bendrojo ugdymo mokyklų moksleivių: 2019–2020 m. į psichoaktyviųjų medžiagų prevencijos programas mokyklose buvo įtraukta tik 19 315⁵ moksleivių, tais pačiais metais bendrojo ugdymo mokyklose mokėsi 325 677 asmenys.⁶ Be to, vykdomų prevencinių programų kokybė nėra sistemingai užtikrinama, nes nuo 2016 m. diegiami psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kokybės standartai nėra privalomi. Taip pat psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programų kokybę neigiamai veikia ir tikslinės psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kompetencijų tobulinimo programos trūkumas. Tokia programa reikalinga siekiant užtikrinti, kad specialistai, dirbantys psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos srityje nuolat galėtų tobulinti savo kompetencijas.

Bendruomenė taip pat yra itin svarbi kokybiškai prevencijai. Jaunimo reikalų agentūros duomenimis, svarbus vaidmuo taikant tikslines prevencijos priemones ir (ar) ankstyvąją intervenciją tenka savivaldybės Jaunimo reikalų koordinatoriams, darbuotojams, kurie kuria ir plėtoja darbo su jaunimu formas, kurių metu yra dirbama individualiai su jaunu žmogumi ir (ar) jo šeimos nariais, grupe, bendruomene.⁷ Europos prevencijos mokymo programa atkreipia dėmesį į kelių prevencinių programų pavyzdžius, kurios laikydamos sutelktą bendruomenę,

---

⁴ <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11733/Europos-prevencijos-mokymo-programa-eupc-LT.pdf>

⁵ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. „Psichoaktyviosios medžiagos: tendencijos ir pokyčiai 2020“.

<https://ntakd.lrv.lt/uploads/ntakd/documents/files/46791%20NTAKD%20metinis%20pranesimas%20web.pdf>

⁶ Lietuvos statistikos departamentas, Bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai, 2020. [https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=e56695b5-5b50-478e-bebd-df63e605d19b#/#/](https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=e56695b5-5b50-478e-bebd-df63e605d19b#/)

⁷ Psichoaktyviosios medžiagos: tendencijos ir pokyčiai, 14-15 pslp., 1.1.17 pav., 2021, https://ntakd.lrv.lt/uploads/ntakd/documents/files/Psichoaktyviosios_medziagos_tendencijos_ir_pokyciai_2021.pdf

kurioje veikia kelios prevencijos priemonės vienu metu, savo pagrindu pasiekia teigiamų rezultatų.

Bendruomenės prevencija yra kompleksinė, t. y. sudaryta iš kelių kitų arba visų sudedamųjų prevencijos priemonių veikiančių išvien. Todėl geriausių rezultatų yra pasiekama ir alkoholio nevartojimo kultūra yra iš tikrųjų formuojama tuomet, kai prevencijos modeliai yra taikomi šeimoje, darbo aplinkoje ar švietimo įstaigoje bei medijose vienu metu. Nors tam reikia gana nemažai išteklių, pateikti tyrimai ir šaltiniai rodo, kad šis procesas daro reikšmingą teigiamą poveikį.

LiJOT ragina atsakingas institucijas didinti alkoholio prevencijos programų mastą ir nuosekliai diegti veiksmingas, mokslu grįstas alkoholio vartojimo mažinimo priemones ir siūlo:

1. Peržiūrėti vykdomas prevencijos programas ir pagal poreikį imtis naujinimo proceso, užtikrinant kompleksinę ir integruotą alkoholio vartojimo prevencijos bei alkoholio kontrolės mažinimo politiką Lietuvoje;
2. Didinti finansavimą alkoholio prevencijai, intervencijai ir reabilitacijai, įtraukiant daugiau žmogiškųjų išteklių, užtikrinant efektyvų ir kokybišką programų veikimą;
3. Kompetencijų kėlimas asmenims, dirbantiems su tikslinėmis jaunimo grupėmis alkoholio prevencijos, intervencijos ir reabilitacijos temomis;
4. Glaudžiai bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis, bendruomenėmis, visuomenės informavimo priemonėmis, mokyklomis ugdant neigiamą požiūrį į alkoholio vartojimą

Prezidentas

Lukas Kornelijus Vaičiakas